

मुष्कवानिन्द्रः। इन्द्रः। जगती

अस्मिन्न इन्द्र पृत्सुतौ यशस्वति शिमीवति क्रन्दसि प्राव सातये।

यत्र गोषाता धृषितेषु खादिषु विष्वक्पतन्ति दिद्यवो नृषाह्ये ॥ १०.०३८.०१

यत्र- यस्मिन्। गोषाता- चिद्रश्मिसंभजनाय प्रवृत्ते। यशस्वति- कीर्तिमति। शिमीवति- बलवति। पृत्सुतौ- आवरणैर्जनितयुद्धे। सातये- चिद्रश्मिलाभाय। धृषितेषु- धृष्टासु। खादिषु- सुखादिदुःखनिधनात्तृशक्तिषु संपतन्तीषु सतीषु। नृषाह्ये- नृणां सहनशीले। दीद्यवः- द्योतनशक्तयः। विष्वक्- परितः। पतन्ति- युद्धार्थं संपतन्ति। अस्मिन्- तस्मिन् युद्धे। इन्द्र- ईशनाधिदैवत। क्रन्दसि- शब्दयसि। प्राव- प्रकर्षेण रक्ष ॥१॥

स नः क्षुमन्तं सद्ने व्यूर्णुहि गोअर्णसं रयिमिन्द्र श्रवाय्यम्।

स्याम ते जयतः शक्र मेदिनो यथा वयमुश्मसि तद्वसो कृधि ॥ १०.०३८.०२

इन्द्र- बलाधिदैवत। सः- तादृशः सन्। नः- अस्माकम्। सद्ने- गृहे। क्षुमन्तम्- मन्त्रयुक्तम्। गोअर्णसम्- चिद्रश्मिसमूहम्। श्रवाय्यम्- अतीन्द्रियश्रवणोपलक्षितदिव्यानुभवम्। रयिम्- दानयोग्यधनम्। व्यूर्णुहि- विविधमाच्छादय। शक्र- शक्तिमन्। जयतः- जयिनः। ते- तव। मेदिनः- मेदसा युक्ताः बलवन्तः। स्याम- भवेम। यथा- यत्। वयम्। उश्मसि- कामयामहे। तत्। वसो- चित्तवृत्तिस्तम्भकारक। कृधि- कुरु ॥२॥

यो नो दास आर्यो वा पुरुष्टुतादैव इन्द्र युधये चिकेतति।

अस्माभिष्टे सुवहाः सन्तु शत्रवस्त्वया वयं तान्वनुयाम संगमे ॥ १०.०३८.०३

यः। आर्यः- स्वामी। दासः। वा। नः- अस्माभिः। अदेवः- दैवभावनावियुक्तः सन्। युधये- युद्धाय। चिकेतति- सङ्कल्पयति। पुरुष्टुत- बहुधा बहुभिः स्तुत। इन्द्र- परमेश्वर। ते। शत्रवः- रिपवः। अस्माभिः। सुवहाः- सुलभेन जेतव्याः। सन्तु- भवन्तु। सङ्गमे- सङ्ग्रामे। त्वया- भवता। वयम्। तान्। वनुयाम- जयेम ॥३॥

यो द॒भ्रेभिर्ह॒व्यो यश्च॒ भूरि॒भिर्यो॒ अभी॒कै वरि॒वोवि॒नृषा॒ह्ये।

तं वि॒खादे॒ सस्त्रि॒मद्य॒ श्रुतं॒ नर॒मर्वा॒च्चमि॒न्द्रम॒वसे॒ कराम॒हे ॥ १०.०३८.०४

नृषाह्ये- नृणां सहनशीले । विखादे- सुखादिदुःखनिधनात्तृशक्तिभिर्जनिते । अभीके- युद्धे । यः ।
वरिवोवित्- सम्पल्लम्भक इन्द्रः । दभ्रेभिः- अल्पैः शक्तिविहीनैरिति भावः । हव्यः- आहूतः ।
भूरिभिः- बलिभिश्च । हव्यः । तम् । सस्त्रिम्- परिशुद्धम् । श्रुतम्- श्रुतिस्तुतम् । नरम्- वीरम् ।
इन्द्रम्- परमेश्वरम् । अद्य- इदानीम् । अवसे- रक्षायै । अर्वाच्चम्- अस्मदभिमुखम् । करामहे-
कुर्मः ॥४॥

स्व॒वृजं॒ हि त्वा॒मह॒मिन्द्र॒ शुश्र॒वाना॒नुदं॒ वृष॒भ र॒ध्रचो॒दनम्॑।

प्र मु॒ञ्चस्व॒ परि॒ कुत्सा॒दिहा॒ गहि॒ किमु॒ त्वावा॒न्मुष्क॒योर्ब॒द्ध आ॒सते॑ ॥ १०.०३८.०५

शुश्रव- अतीन्द्रियश्रुत्युपलक्षितदिव्यानुभूतिसंपन्न । वृषभ- वर्षक । स्ववृजम्-
स्वयमेवावरणच्छेत्तारम् । अननुदम्- अनपेक्षितबलानुप्रदानम् । रध्रचोदनम्- संसिद्धिचोदकम् ।
त्वाम्- भवन्तम् । अहं स्तौमि । प्र मुञ्चस्व- प्रकर्षेण मोचय । कुत्सात्- कर्मशीलात् । कुत्सा एते
हर्यश्वाय शूषमिति श्रुतावेवमेव दृश्यते । परि- परितः । आ गहि- आगच्छ । किमु । त्वावान्-
त्वत्सदृशः । मुष्कयोर्बद्धः- निरुद्धरेताः । ब्रह्मचर्यव्रतस्थः । अकामः । जितेन्द्रियः । आसते-
भवति । ईशनाधिदैवतत्त्वादिन्द्रस्य काममालिन्यचित्तराहित्यमुच्यते श्रुतौ- शिक्षानरः
प्रदिवोऽकामकर्शन इत्यादिषु ॥५॥